

Bild 1

Stödgruppverksamhet för barn och föräldrar i familjer med föräldrar som har kognitiva svårigheter

Bild 2

Presentation

- Ann Nilsson, samordnare och projektledare i Upplands Väsby
- Föreläsare och pedagog
- Beteendevetenskaplig utbildning med pedagogik som huvudämne
- Tidigare arbetat med det treåriga FIB – projektet i Tierp (Föräldrar med Intellectuella Begränsningar)

Bild 3

FIB –projektet i Tierp

- Helhetsperspektivet
- Kartläggningen
- Motivationsarbetet
- Föräldrastödet
- Barnstödsgupper
- Referenslitteratur

Bild 4

Helhetsperspektivet

- För att lyckas krävs ett helhets - familjeperspektiv
- Att du måste arbeta med hela familjen
- Skillnad mot andra stödgruppsverksamheter.
- Måste börja med föräldrarna .
- Vilket innebär ett både och perspektiv
- Med det menas att du arbetar med både ett barn och förälderspersion utan att göra avkall på barnets rättigheter

Bild 5

Kartläggning

- Dialogträffar med personal som mötte familjerna
- Hur många de träffade på som tillhörde målgruppen
- Hur problembilden såg ut
- Vad kan göras för att minska problembilden
- Vilken inriktning på gruppverksamheten

Bild 6

Kartläggning

- Våren 2006 en kartläggning av FIB – familjer i Tierps kommun
- Vid skattningen av antalet FIB-familjer utgicks det från förälderns behov av stöd. Behovet av stöd utgår ifrån ett kognitivt funktionshinder, som innebär problem med struktur och planering.

Bild 7

Resultat vid kartläggningen

- Det fanns c:a **25 stycken FIB – familjer** med **50 barn**.
- 18 förskolebarn, 25 barn i låg och mellanstadiet och 7 högstadiesbarn.
- I **gråzonen** fanns det: c:a **44 stycken familjer** med **76 barn**.

Bild 8

Motivationsarbete och bemötande

- Din egen attityd när du ska motivera och ge stöd är viktig
- Ibland fastnar vi i att vi antingen har ett barn eller ett förälderperspektiv. För att lyckas behöver vi ha ett familjeperspektiv utifrån barnets rättigheter
- Föräldrarna blir ofta utsatta för kränkningar
- I ett motivationsarbete är ett bemötande som präglas av ödmjukhet, respekt och flexibilitet viktiga ledstjärnor

Bild 9

Motivationsarbete och relationer

- Rekrytering till föräldrastöd kan ske i flera steg
- Många personalgrupper kan hjälpa till från t.ex. förskola, skola, MVC, BVC
- Den som har en relation till föräldern kan hjälpa till med rekrytering till ÖF, föräldrakurser eller särskild gruppverksamhet
- Viktigt att också kunna erbjuda ett generellt föräldrastöd som t.ex. ÖF, föräldrakurser
- De kan då behöva ett personligt stöd och anpassning

Bild 10

Motivationsarbete och rekrytering

- Rekrytering kan ske från ÖF – föräldrakurs - särskild gruppverksamhet
- Rekryteraren måste prata klarspråk om särskilda gruppverksamheten t.ex. att det föräldrarna har gemensamt är att de har en funktionsnedsättning som kan handla om en utvecklingsstörning eller läs och skrivsvårigheter och behöver stöd i sitt föräldraskap. Att gruppverksamheten är anpassad så det ska passa dem.

Bild 11

Motivationsarbetet och rekrytering

- Rekryteraren måste själv tro att det är möjligt
- Vid rekrytering till grupp bör rekryteraren vara samma person som ska leda gruppverksamheten eller den som har en bra relation till föräldern kanske ska följa med till gruppen första gången
- Bjud in hela familjen på fester och trevliga avslutningar

Bild 12

Motivationsarbete och belöningar

- Kanadensiske forskaren Maurice Feldman använder belöningsystem för att få igång positiva spiraler i sitt arbete med föräldrarna
- När det väl kommit igång behövs inte belöningarna längre. Föräldrarnas egen upplevelse av tillfredsställelse av att lyckas räcker
- Bjud på fika, små presenter och ge positiv feedback så föräldern får en positiv bekräftelse

Bild 13

Gruppverksamheter

- Föräldragrupp och barngrupper genomfördes parallellt på en familjecentral
- Föräldragrupp
- Förskolegrupp
- Skolbarnsgrupp
- Förtätningsgrupp

Bild 14

Föräldrastöd och gruppverksamheter

- Familjecoach ledde verksamheten
- Övriga yrkeskategorier:
 - Familjepedagog, specialpedagog, fritidspedagog och förskollärare.
- Resurskrävande, möjliggjordes genom att olika yrkeskategorier samverkade på familjecentralen.
- Personalen lyckades frigöra tid inom sina ordinarie tjänster och arbetade i gruppverksamheterna.

Bild 15

Föräldrastöd och pedagogik

- Fast struktur
- Inledningen bestod av en fika och pratstund
- Utbildningsdelen bestod av olika teman som togs upp vid flera tillfällen, så konkret som möjligt med bilder
- Utbildningsmomenten byggde på den kanadensiske forskaren Maurice Feldmans metoder och deltagarnas behov.
- Avslutning med en belöning

Bild 16

Maurice Feldman, 2005

- Effektiva föräldrautbildningar bygger på följande:
- Hembaserade
- Fokuserar på förmåga
- Individuella
- Beteendelinärningsstrategier
- Samordnade med andra professionella i nätverket kring familjen

Bild 17

Maurice Feldman, 2005

- Generalisering:
- Kunskapen går inte att överföra från klassrummet till hemmet.
- Lösningen = Ge många olika stimuli.
- Ge instruktioner att generalisera. Träna på att generalisera. Ge många exempel. Ge överförbara exempel.
- För att lära dem att tillämpa kunskapen i nya situationer = De behöver träna på minst två liknande situationer.

Bild 18

Maurice Feldman, 2005

- Kompetenshöjande metoder:
- Konkreta diskussioner
- Steg- för- steg metoder
- Bilder och manualer
- Kassetband och videoband
- Rollmodeller
- Praktisk
- Positiv feedback
- Rättande feedback
- Rollspel
- Spel former
- Positiv uppmuntran och belöningar

Bild 19

Kunskap, färdigheter och praktisk tillämpning

- Forskningen visar att det är skillnad på kunskap, färdigheter och praktisk tillämpning för personer med intellektuella begränsningar
- I gruppverksamheten fick föräldrarna kunskaper. Det innebär inte att de därmed kan använda det och tillämpa kunskaperna om de inte får särskild hjälp och stöd i hemmet
- Det innebär också att de kan ha färdigheter som de praktiskt tillämpar men som de inte kan uttrycka med ord
- För att få veta förälderns förmågor måste personal observera dem i hemmet. Det är inte tillräckligt vid t.ex. barnutredningar eller utvärderingar att enbart ställa frågor om förälderns kunskaper.

Bild 20

Forskning och riskfaktorer

- Inte förälderns utvecklingsstörning avgörande riskfaktor då barn utsätts för försummelse eller våld.
- Sammantagna effekter av olika riskfaktorer samverkar.
- Viktigt med ett ekologiskt perspektiv.
- Riskfaktorerna hänförs till fyra olika huvudområden: barnet själv, föräldrarna, familjen och samhället.
- Föräldrar - missbruk, psykisk sjukdom eller utvecklingsstörning.
- Var och en för sig ökar riskerna eller vid samverkan ökar riskfaktorerna ytterligare, (Lagerberg & Sundell)

Bild 21

Forskning och riskfaktorer

- Barnen en riskgrupp - utsätts för våld.
- Ovanligt med fysisk misshandel hänförs till förälderns utvecklingsstörning.
- Risken ökar om föräldern eller någon annan vuxen i eller nära familjen - psykiatrisk problematik eller missbruksproblem.
- Sexuella övergrepp mot barn med utvecklingsstörning är dubbelt så vanliga
- Pojkarna mest utsatta, (.Starke 2007)

Bild 22

Forskning och riskfaktorer

- Mödrar med utvecklingsstörning ofta utsatta för olika typer av våld under barndom och som vuxna (Starke 2007)
- Svensk forskning 15 % av barn med funktionsnedsättningar, missbildningar eller skada har misshandlats av sina föräldrar.
- 2,5 gånger vanligare än bland barn utan funktionsnedsättningar (Rädda Barnen och Allmänna Barnhuset, 2007).

Bild 23

Forskning och riskfaktorer

- 80-90 % av personer med utvecklingsstörning lever under knappa socio- och ekonomiska förhållanden.
- Nätverk ofta begränsat och bränns oftast ut (Olson & Springer, 2006).
- Barnen växer upp socialt isolerade.
- Det sociala utanförskapet kan medföra förseningar i utvecklingen och att barnen utvecklar en dålig självkänsla.
- Barnen är oftare utsatta för mobbning och de kan också få ta ett stort ansvar för sin familj (Starke, 2007).

Bild 24

Forskning och skyddsfaktorer

- Skyddsfaktorer barnets egna personliga egenskaper: God kognitiv förmåga, social kompetens, humor och gott självförtroende.
- Barnets förmåga att begripa det som händer runt omkring dem, att klara av stress och att barnet har en upplevelse av sammanhang.
- Att barnet i sitt nätverk har en god och kontinuerlig kontakt med någon utanför familjen, som fungerar stödjande (Hindberg, 2006 och Werner, 2003).

Bild 25

Forskning och skyddsfaktorer

- Barn bör förses med så många olika skyddsfaktorer som möjligt (Werner, 2003).
- Stödgruppsverksamheten i Tierp skall förhoppningsvis bryta den sociala isoleringen för hela familjen.
- Forskning finns som tyder på att KASAM, känsla av sammanhang (Antonovsky, 2005), hos barn som deltar i stödgruppsverksamhet ökar (Lindstein, 2001).

Bild 26

Barnstödsgupper

Syftet är att stärka barnens skyddsfaktorer
Barngruppsprogrammets 15 olika tematräffar utgår ifrån:

1. Barnkonventionen om barns rättigheter
2. Antonovsky's forskning om KASAM: Individens känsla av sammanhang
3. Hela Människan Hjulet, (Hagborg & Jonsson) (Sharon Wegscheider, All Person Wheel)

Bild 27

Barnstödsgupper

- I barngrupperna barn med egna funktionshinder och utan funktionshinder.
- Förskolebarnen teman som funktionshinder, känslor, kroppen och gränser.
- Skolbarnen efter genomfört program "Fortsättningsklubben" en fristående fortsättning

Bild 28

Barnstödsgrupper

- Exempel på vad som kan öka barnens skyddsfaktorer.
- Berättandet möjliggörs för barnen, viktigt ur ett KASAM-perspektiv - Känsla av sammanhang, (Iwarsson 2007).
- Barnen får kunskap om funktionshinder och förhoppningsvis en ökad känsla av sammanhang.
- Barnen får kunskap om barnkonventionen och rätten att säga nej och att sätta gränser
- Barnen uppmuntras och får hjälp med att delta i föreningsliv och får möta andra vuxna rollförebilder.

Bild 29

Barnstödsgrupper

- Fast struktur
- Korta intensiva pass
- Kort teori blandat med praktiska övningar rollspel och lek.
- Bilder används som förstärkare
- Pedagogiken passar alla barnen
- "Tejping" och Nallekort används för att hjälpa barnen att kommunicera

Bild 30

Barnstödsgrupper

Hela människans ljuset

Funktionshinder?

Bild 31

Barnstödsgrupper

- Olika delarna i hjulet:
- Det skyddande däckat Lila = Barns rättigheter, Den egna förmågan Blått = Egen kraft, Rött = känslor, Grått = Förståndet, Grönt = kroppen, Gult = Familj & Vänner och Cerise = Viljan.
- Hela Människan Hjulet pedagogiskt verktyg och "röda tråd" väver ihop de olika perspektiven i skolbarnsprogrammet.

Bild 32

Barnstödsgrupper

INNEHÅLLSFÖRTECKNING
Program för FIB - projektets skolbarnsprogram

GRUPPRÄFF:	TEMA:	BUDSKAP:
1	Introduktion	Det finns hopp
2	Känslor	Alla känslor är okey
3	Den egna personen	Jag är värdefull
4	Familjen	Min familj är okey
5	Funktionshinder	Jag är inte ansvarig för min familjs funktionshinder
6	Funktionshinder	Alla är värdefulla
7	Försvaret	Jag har rätt att bestämma över mina försvaret
8	Repetition och Hela Människan Hjulet	Jag har egen kraft
9	Vilja, val och ansvar	Jag har ansvar för min vilja
10	Min kropp och mina gränser	Jag har rätt att säga nej
11	Min kropp och mina gränser	Jag har rätt att känna mig trygg
12	Jag och min familj och andra människor	Jag har rätt att få sött och att ha egna intressen
13	Förståndet	Det är okey att göra saker som känns bra för mig
14	Repetition och Hela Människan Hjulet	Jag har egen kraft
15	Avslutande familjträff/ fest förändring	Det finns hopp

Bild 33

Barnstödsgrupper

Elin, du vet väl om att du är värdefull?

Vi vill att du ska veta att du är värdefull för ingen annan är som du. Tyck om dig själv, för inom dig har du en gnistrande kärna lika vacker som kristallen inne i stjärnan du fått.

Du skall också veta att din familj är okey och att ni kan göra bra saker tillsammans. Du är ett barn som har rättigheter som innebär att du har rätt att känna dig trygg. Du är inte ensam, det finns alltid någon som du kan be om hjälp. Du kan alltid säga ja och säga nej till sådant som inte känns bra för dig. Istället ska du använda ditt förstånd och säga ja till det som känns bra för dig och ha egna intressen.

Du är inte ansvarig för din familjs funktionshinder. Det är dina föräldrar som har ansvar för att allt fungerar i din familj. Det är också viktigt att komma ihåg att alla känslor är okey och att du själv väljer vad du vill veta.

Vi hoppas att du kan känna din egen kraft som du bär inom dig och som gör dig så värdefull.

Vi vill skicka det här brevet med att tacka dig för att du har varit hos oss och att vi har fått lära känna dig.

Lycka till i fortsättningen önskar Ann, Maj, och Sara

Bild 34

Referenslitteratur

- *Rapport 1 Föräldragrupsverksamheten i Tierp*
- *Rapport 2 Erfarenheter hittills i föräldragrupsverksamheten våren 2007*
- *Gruppverksamheter för föräldrar med intellektuella begränsningar och deras barn. Slutrapport för delprojektet i Tierp, juni 2008*
- *Handbok för FIB – projektets barngruppsverksamhet.* Nilsson, Johansson, RådboWahlström, 2008

Dessa rapporter finns att hämta på www.tierp.se/barnutbildning/familjecentral/fib

Bild 35

Referenslitteratur

- Antonovsky, Aron (2005), *Hälsans mysterium.* Stockholm: Natur och Kultur
- Barnombudsmanen, studiehandledning (2003:02) Om barn och ungas rättigheter
- Enoksson, Helena (2006), *Min kropp är min.* Västerås stift
- Feldman, M. & Case, L. (1993) *Step by step Child Care: A manual for Parents and Child – Care Providers.*
- Feldman, M. (2005) *Family Preservation, Conference Presentation, Uppsala, 29 September, 2005*
- Hagberg, Elisabeth och Jonsson, Yvonne (2006) *Handbok för gruppledare, Hela Människan Hjälet.* Utbildningsmaterial: opublicerat
- Hindberg, Barbro (2006) *Sårbara barn - att vara liten, misshandlad och försummad.*
- Stockholm: Gothia
- Iwarsson, Petter (2007) *Samtal med barn och ungdomar.* Stockholm: Gothia
- Knight, Randy & Veldman, Wendy (2005) *Visual Strategies.* McMaster Childrens Hospital, Chedoke Site, Ontario, Kanada: Hamilton Health Sciences
- Lagerberg & Sundell

Bild 36

Referenslitteratur

- Lindstein, Tomas (2001) *Ur barnen & ungdomarnas perspektiv.* Stockholm: Gothia
- Olson L. & Springer L. (2006) *Stöd till och samverkan kring föräldrar med intellektuella be-gräns-ningar. Professionellas och mammors perspektiv. Uppsala läns landsting: Rapport 38 från Vuxenhabil-iteringen, Rehabilitering och hjälpmedel.*
- Rädde barnen (2007) *Det här är dina rättigheter*
- Rädde Barnen och Allmänna Barnhuset(2007) *Akta Barnen. Om våld mot små barn*
- Soltvedt, familjeterapi Förlagsort: Mareld
- Starke, M. (2005) *Föräldrar med utvecklingsstörning och deras barn – vad finns det för kun-skap? Socialstyrelsen: kunskapsöversikter, www.socialstyrelsen.se/publCentr*
- Starke, Mikaela (2007:131-8) *Barn till utvecklingsstörda Föräldrar. Socialstyrelsen: kunskapsöversikter, www.socialstyrelsen.se/publicerat*
- Wegscheider-Cruse, Sharon (1989) *Another Chance: Hope and Health for the Alcoholic Family.* Science and Behavior Books
- Werner, Emely (2003) *Mot alla odds.* Lund: Studentlitteratur
